

Do Národního muzea se po devíti letech vrací za mimořádných bezpečnostních opatření Věstonická venuše!

21.9.2023 - | Národní muzeum

Naposled v roce 2014 měli návštěvníci Národního muzea možnost prohlédnout si nejstarší keramickou sošku na světě - Věstonickou venuši, pocházející z mladého paleolitu z období 29-25 tisíc let před naším letopočtem.

Ta se téměř přesně po devíti letech do Prahy vrací v rámci výstavy Moravského zemského muzea Nejstarší šperky a ozdoby těla. Výstava je dalším ze společných projektů obou institucí - Národního muzea a Moravského zemského muzea. V trezorových místnostech Historické budovy Národního muzea budou moci návštěvníci obdivovat světově unikátní předměty nedozírné hodnoty, a to od 22. září 2023 do konce února příštího roku.

Věstonická venuše

Věstonická venuše byla nalezena v roce 1925 týmem archeologa Karla Absolona ve zbytcích pravěkého ohniště na sídlišti lovců mamutů mezi Pavlovem a Dolními Věstonicemi společně s kamennými nástroji a zvířecími kostmi. Byla rozlomena na dva kusy, které k sobě zdánlivě nepatřily. Po očištění se však ukázalo, že tvoří celek představující ženskou postavu. 11,5 centimetru velká soška je dokladem počátků keramiky. Její unikum spočívá právě v použitém materiálu. Až objev Věstonické venuše, která je zhotovena ze směsi jemné hlíny a vody, totiž vyvrátil dosavadní domněnku, že keramika nebyla v době paleolitu ještě známa. Metoda tomografu pak v roce 2016 potvrdila, že soška obsahuje také drobná úlomky kamínků a kostí či mamutoviny. Vědci zároveň objevili pikantní detail, kterým je otisk prstu zhruba 10letého dítěte na zadní části sošky. Na konci 2. světové války byla uložena na mikulovském zámku, který ale při osvobozovacích bojích vyhořel. Muzejníci, kteří byli předvídaví, ji naštěstí včas dokázali zachránit a převézt zpět do Brna pod záminkou fotografování. Věstonická venuše se stala symbolem pravěkého umění a dokladem zvládnutého vyobrazení lidského těla, především s důrazem na partie symbolizující ženskou plodnost.

„Je úžasné, že máme opět možnost návštěvníkům Národního muzea ukázat originál Věstonické venuše. Věstonickou venuši zná téměř každý z učebnic dějepisu, ale jen málokdy je možné spatřit její originál na vlastní oči, protože jen výjimečně opouští trezor Moravského zemského muzea v Brně. Nyní je zlatým hřebem výstavy Nejstarší šperky a ozdoby těla, společně s dalšími světovými unikáty ze sbírek Moravského zemského muzea a Archeologického ústavu Akademie věd ČR Brno včetně těch, které zatím dosud nebyly vystavené a veřejnost si je tak může v Praze prohlédnout vůbec poprvé,“ říká generální ředitel Národního muzea Michal Lukeš.

Návštěvníci Národního muzea budou mít možnost na výstavě spatřit až 30 tisíc let staré artefakty pocházející především z Dolních Věstonic, Pavlova, Předmostí a jeskyně Pekárny. Mimořádně budou k vidění originály všech paleolitických venuší, tedy figurek žen, nalezených na území České republiky. Dalšími exponáty jsou náhrdelníky, čelenky, náramky či prsteny a mnoho dalších předmětů z typických dobových materiálů včetně tzv. bílého zlata prehistorie - mamutoviny, kostí, zubů, kamene, jantaru nebo dokonce lastur. Zajímavostí je, že pro některé typy materiálů, jako jsou právě lastury či ulity, byli lidé z Moravy schopni křížovat Evropu a přinášet je z velké dálky. Těmito vzácnostmi si pak zdobili tělo nebo je používali jako předmět směny, milodar, rituální nástroj, obětinu či dokonce léčivý prostředek. Šperky a dekorace oděvů mohly zároveň prezentovat příslušnost k určitému etniku nebo společenské postavení svého majitele. Pro nás jsou ale především

dokladem umělecké úrovně, schopností a technologických dovedností tehdejších lidí.

Příběh nejstarších šperků a práci archeologů si mohou návštěvníci výstavy nejlépe představit při prohlídce exponátu, který je rekonstrukcí unikátního paleolitického trojhrobu z Dolních Věstonic a zároveň příkladem archeologického nálezu ozdob v hrobě tří pravěkých lidí.

Brněnský šaman

Dalším unikátním vystaveným předmětem srovnatelným s Věstonickou venuší je pravděpodobně nejstarší loutka na světě, dosud jediná soška muže nalezená v lidském hrobě. Když v roce 1891 budovali dělníci ve Francouzské ulici v Brně kanalizaci, podařilo se jim v hloubce 4,5 metru odkrýt hrob, dnes už tzv. „Brněnského šamana“. Ze sošky, která se v blízkosti jeho ostatků nacházela, byla zachována pouze hlava, tělo a levá paže. Jedinečné na ní kromě toho, že nejde o ženu, také je, že je složená z jednotlivých částí, které mohly být k sobě i volně připevněné a fungovat spolu podobně jako u loutky. Pravděpodobný šaman z doby kamenné k její výrobě použil 25–20 tisíc let před naším letopočtem mamutí kel.

Hlavička ženy

Spolu s Věstonickou venuší a loutkou šamana je dalším ojedinělým artefaktem datovaným 26 tisíc let před naším letopočtem realistická hlavička ženy s kapkovitě protáhlým tvarem, jemně řezaná v mamutovině. Ta je výjimečná zobrazením tváře i některých detailů. Na temeni hlavy má účes nebo jakousi pokrývku hlavy. Byla nalezena v roce 1936 také v Dolních Věstonicích týmem Karla Absolona.

Díky jedinečnosti všech 191 vystavených artefaktů a jejich nevyčísitelné historické hodnotě provází výstavu mimořádná bezpečnostní opatření. Celková pojistná hodnota všech sbírkových předmětů činí více než 100 milionů korun.

Výstava Nejstarší šperky a ozdoby těla pramení z vědeckého projektu Grantové agentury České republiky, který se zabýval studiem nejstaršího umění a ozdob člověka. Studium technologie výroby těchto archeologických nálezů a zpracovávány materiály se dlouhodobě zabývá autorka výstavy Martina Galetová. Pravěký šperk je tak užší specializací tohoto tématu a v současné době zajímavým zaostřením na život v pravěku. Ve výstavě jsou soustředěny předměty, které byly společně nalezeny ve významných pravěkých lokalitách a jejichž osud se historickým vývojem rozdělil, dnes jsou uloženy dílem v Moravském zemském muzeu, dílem v Archeologickém ústavu Akademie věd ČR Brno. Nyní si díky výstavě mohou návštěvníci Národního muzea prohlédnout jen vzácně vystavované sbírkové předměty opět pohromadě.

<https://www.nm.cz/media/tiskove-zpravy/do-narodniho-muzea-se-po-deviti-letech-vraci-za-mimoradny-ch-bezpecnostnich-opatreni-vestonicka-venuse>